

BIBLIOTECA „LUCEAFARUL”

No. 12.

GRAZIA DELEDDA

~~17682~~

IUBIRE TAINICĂ

O NOAPTE INFIORATOARE

TRADUCERE DE
A. NORA

11.257

ALCALAY & Co.

1956

D

Tip. GROSSMANN, Smârdan 4.

~~17082~~

IUBIRE TAINICĂ

Abia se crăpă de ziuă când Fidel se apucă de țesălat calul doctorului.

Pavagiul de granit al curții mari, cenușii, eră umed de rouă, și loviturile de potcoavă ale calului trezeau un ecou zgomotos în tăcerea acelei dimineți limpezi de primăvară. Marea clădire sta încă cufundată în tăcere, cu ferestrele închise, dar din lanurile învecinate pătrundeau până aci, cu aerul proaspăt al dimineții, tot felul de zgomote.

Căscând și cu ochii adormiți, cu pleoapele grele, Fidel își făcea treaba bombănind. Eră un flăcău palid, slăbănog, cu zâmbet viclean, și purta costumul sardic.

Se află în toane rele și, fiindcă n'avea asupra cui să-și verse focul, cătă, prin fluerături și înjurături, să-și descarce asupra calului paraponul său de om necăjit.

«Taci!» bombănea el dându-i cu pieptenele de fier prin coamă; «doctorul a zis ca la patru să fii gata și să-ți pun șeaua și valtrapul.

«Unde o fi mergând Don Eveno? Despre partea mea ducă-se și la dracu și întoarcă-se când i-oiu spune eu! Zvârle-l jos, puișorule, să-și frângă gâtul, auzi tu?»

«Aș vrea să-mi fie și mie, un biet rândaș, tot așa de bine ca și calului ăstuia! Dar ce visași azi noapte, Fidel? A, da, m'am îmbogățit tot așa ca domnu. Nu, n'o vreau pe dânsa, e o găscă. Mai bine pe fata lui Francisco Rovedda, e grasă ca un purceluș: Nu-i vorba, e mai frumoasă Mikela, dar prea e slabă...»

O fereastră se deschise și Don Eveno privi afară.

— Nu ești încă gata? Haide, dă zor! zise doctorul.

Fidel făcù o plecăciune tot murmurând. Apoi aduse valtrapul de catifea neagră, frumos brodat, și, văzând pe Mallena în ușa bucătăriei, râșnind, îi strigă:

— Adu-mi șeaua!

Dar slujnica îi întoarse spatele, așa că merse el singur de și-o luă.

— O, numai ce-o văd pe Mikela și'i și spun că Mallena bea în fiecare dimineață o cratiță de lapte. Dar e proastă Mikela, nu știe ea să poruncească și nici la gospodărit nu se pricepe.

* * *

Don Eveno, medicul de plasă, se însurase cu o fată bogată, mândră, care, deși 'i adusese o averé mare și o casă admirabilă, nu prea îl fericise. Noroc însă că murise de tânără, fără copii, și după ce-l instituiseră moștenitor.

El aveà patruzeci și șase de ani; erà un medic iscusit, un savant, o persoană de vază, și știà ce are de făcut. Și așa, băgă de seamă, nu mult după moartea neveste-si, că slujnicile îl fură fără sfială. Le trebuia dar o nouă stăpână, căci el doară nu se puteà ocupa de gospodărie.

Să se însoare iarăși? Nici idee! Disprețuia femeile.

Când însă rândașul său Fidel îi descoperi într'o bună dimineață că una dintre servitoare îi poartă fără rușine cămășile și ciorapii, că alta vinde vinul și umple butoiul cu apă, Don Eveno o porni la drum și lipsi două zile. Când se reîntoarse, sta pe șoldul calului o fată frumoasă, palidă, în costum sardic; era Mikela, fiica unei surori sărace a doctorului, care locuia în alt sat.

Imediat servitorii știură tot ce a fost cu Mikela. Ea se îndrăgostise de învățătorul din sat, un tânăr drăguț, blond, sentimental, care-i căpătase chiar mâna. Desigur că s'ar fi făcut și nunta dacă n'ar fi zădărnicit totul sosirea lui Don Eveno. Mikela, negreșit, nici că voise să audă de plecare.

— Toanto! o certă însă mama. Deștept a fost ăl de-a spus: «Cine poate oase roade; cine nu, nici carne moale». Păi nu înțelegi tu: Unchiul are trei slujnice și un palat zugrăvit.

— Știu, dar...

— O să-ți lase toate moștenire...

— Nu mă duc, se boci fata.

— Ba ai să mergi, iac' așa. De nu, apoi îl dau pe ușă afară pe amarezul tău. Dar dacă mergi, e cu puțință... ca...

Învățătorul era în vacanță. Mikela merse dar, sperând să se mărite cu el chiar și după ce o intră în stăpânirea averii unchiului.

De altfel Don Eveno o spusese verde:

— Nu vreau să am necazuri. Dacă Mikela vrea să facă cum se cade pe stăpâna casei, fără gărgăuni în cap, bine! De nu...

— Dacă are gărgăuni, o să-i treacă, îl asigură mama.

Mikela își puse dar într'un coș cămășile c
miroseau a livanțică și corsaju-i de brocat și
însoți pe doctor, cu moartea în suflet.

Când se văzù în marea casă boerească a lu
Don Eveno, cu bolțile zugrăvite, pereții îmbră
cați în stofe și împodobiti cu tablouri splendide
și dușumelile lucioase, se întrebă plângând:

— Asta va să zică a fi fericit?

Când călcă pe covoarele moi și întinsele pre
șuri își ascutea urechea și, neauzindu-și pașii
picioarelor, i se părea că-i deabinele moartă.

Și astfel se făcea și mai palidă, și slăbea tot
mai mult; profilul ei părea de tot străveziu, și
în jurul ochilor se întindea un cearcăn vânăt.

Deodată însă lucrurile merșeră mai bine. Ea
schimbă scrisori cu iubitul ei și speră s'o ia.

Știa asta Don Eveno, ori nu știa? Fidel eră
de părere că nu, căci dânsul știa toată chestia.

Unchiul și nepoata erau mânâți de egoism.
Numai interesul îi adusese la un loc, fără cea
mai mică urmă de simpatie a unuia pentru
celalt.

Ba la început nici nu prea se împăcau. Don
Eveno disprețuia femeile, nepoată-sa făcea și
ea parte din marea gloată, și pentru el nu există
teoria excepției. În schimb, Mikela se gândia la
visul ei zădărnici pentru cine știe câtă vreme,
și în clipele de tristețe simția pentru unchiu-său
cu totul altceva decât afecțiune.

În urma primirii unei scrisori, își zise: «O
să-mi fac datoria să-i păzesc casa și să-i port
grija cuvenită; nu trebuie însă pentru asta să-mi
jertfesc tot viitorul».

Și răspunse la scrisoare.

Deși Fidel eră de părere că Mikela e o găscă,
zvelta fată păzeă însă foarte bine casa unchiului.

Avea o infățișare plăpândă, dar nervi de oțel. Mănuțele încuiau cu îngrijire ușile și dulapurile, și ochii ei mari, negri, vedeau totul.

Eră acum de douăzeci de ani și rar de râdea. Poruncile ei erau hotărâte, dar de o energie unită cu amabilitate. Și astfel ducea o viață închisă și uniformă.

Vecinele doctorului pândiau neconținut ferestrele «palatului», dar de obrazul noiei stăpâne nu dădeau.

De când venise ea, geamurile scilipeau, perdelele de curând spălate erau totdeauna lăsate și servitoarele nu mai strigau. Ce făcea Mikela toată ziua? Vecinele nu-și dădeau cu gândul și zadarnic priviau spre ferestrele închise.

Don Eveno se miră în sine sa de priceperea și deșteptăciunea Mikelei. Când rămânea acasă de scria la marea lui lucrare asupra medicinei sardice și a originii ei, îl năpădea un sentiment de adâncă pace ce nu-l cunoscuse până acum.

O rânduială exemplară domniă pretutindeni, și nici un zgomoț nu turbură mareața liniște a casei.

Cine adusese rânduiala și liniștea aceasta? Desigur că nu moartea Donnei Maria.

Don Eveno se gândea la trecutul furtunos ca la un vis rău, și prezentul lin îl cufundă într'o uimire plăcută; simția în toate mădularele dulceața odihnei.

Speranțe nu mai nutreă dânsul. Prin părul său des se și strecurau fire albe, și fruntea-i mare se brăzdă de cute; colțurile ochilor adânci se plecau ca de o oboseală dureroasă. Nu, nu mai speră și nicăvisuri nu-l ademeneau. Adesea însă îl îmbia dorul de necunoscut și de a-și întrerupe munca cea grea. Iși sprijiniă atunci fruntea în

4200
1581

mâini și cugetă că, din voia Domnului, îi e îngăduit să trăiască și să moară în pace în liniștita-i casă. În momentele acelea gândia să lase o bună parte din moștenire Mikelei, nepoțică-sa, căreia'i datoră rânduiala și pacea din juru-i.

Și așa trecu toamna.

În cele dintâi zile, în timpul cărora Don Eveno arătase Mikelei toate încăperile casei și-i predase totul, veniseră prea puțin în atingere unul cu altul. El eră mai totdeauna dus pe afară, călătoreă chiar, și lipsia săptămâni de zile; timpul cât sta acasă și-l petreceă în cabinetul de lucru, unde scria sau primiă. Pe Mikela n'o chemă decât doar când aveă să-i dea ceva instrucțiuni.

Ea ascultă atunci cu capul plecat, ocoleă privirea unchiului și uneori o vie roșeață îi coloră obrazii. Nu-l contraziceă niciodată, nici nu zâmbeă, ci plecă tăcută, tot așa precum venise.

Don Eveno venia întotdeauna foarte târziu la masă și luă dejunul singur; de altfel, nici c'ar fi îndrăznit Mikela vreodată să ia masa cu dânsul. Nu domnea dar între ei nici o intimitate nici după ce trecuse iarna și fata luase în primire întreaga conducere a casei.

Don Eveno o privia întotdeauna cu un fel de surprindere. Neauzindu-i pașii și glasul, mai mult îi simția prezența decât o veceă; și când o aveă în fața sa, o măsură din cap până în picioare, aproape cu curiozitate și neîncredere. De aceea ea roșiă. Apoi doctorul părea că-și amintește: a, da, e ea, nepoata cu piciorușele încălțate în pantofiori drăguți și cu pitorescul costum.

Intr'o zi îi zise:

— He, Mikelo, să te 'mbraci și tu ca la oraș.

— Bine, mâine! răspunse ea cu vioicune, și râse.

Pentru prima oară o auziă Don Eveno rîzînd. El o privi și mai mirat ca de obicei.

Costumul ei simplu, dar cochet, o prindea mult mai bine decît vreo toaletă de oraș. Cămașa, de o albeață lucitoare, reeșîa de sub corsajul verzui de catifea, și basmaua galbenă încadră foarte drăguț fața-i fină, palidă.

— Leapădă cel puțin basmaua asta urîcioasă, zise Don Eveno.

Mikela o luă jos, zîmbind, și Don Eveno observă atunci părul ei buclat, urechile gingașe și ceafa albă.

— Fă-mi plăcerea și n'o mai pune; îți stă mai bine așa și e mai sănătos pentru păr.

— Dar mi-e frig, răspunse ea acoperindu-și urechile cu mâinile.

— Nu te sinchisi de asta, sau n'ai putere să rabzi frigul?... He, he, draga mea, omul mai are multe altele de răbdat decît frigul...

Ar fi voit să adaoge: «în viață», — dar n'o făcù.

Aceasta fu, după luni de zile, prima convorbire familiară între unchiu și nepoată.

Mikela umblă acum cu capul descoperit. Când Don Eveno străbătea odăile, o vedeă stînd la una din ferestrele mari, închise, prin cari pătrundeă lumina blîndă a primelor zile de Martie. Dînsa lucră la o cusătură, și părul inelat apărea străveziu din fundul luminos.

Se părea atunci că el nici n'o zărește, și nici ea nu'și ridică ochii de pe lucru.

Pe la sfârșitul lui Martie Mikela avù niște friguri. Ea nu voi s'o mărturisească, dar Don Eveno recunoscù îndată că'i lipsește ceva și se interesă cu multă grijă.

Dînsa își dădù cu părerea: «Asta-i desigur din

pricină că am lepădat basmaua», și voi s'opue iarăși.

— Nu, nu, nu de aia. Nici nu vreau să te mai văd cu ea. E urât; las'o încolo, fă-mi plăcerea asta.

Accentul său eră aproape rugător. Mikela însă, care-și băgase în cap că frigurile se datorau neobișnuinții de a merge cu capul neacoperit, își puse din nou basmaua; de îndată însă ce auziă că intră unchiul, și-o trăgea jos de o ascundeă.

Intr'o seară însă nu putu. Don Eveno o găsi culcată pe divanul din sofragerie, prinsă de friguri violente.

— Mikelo, strigă el, Mikelo, ce-i cu tine?

Ea nu-i răspunse, și în clipa aceea el își dădu seama, cu spaimă, că gol ar lăsa în casa sa moartea fetei.

Se plecă peste dânsa și-i pipăi pulsul. Deși corpul îi eră greu ca plumbul, și n'avea conștiința limpede, ea simți totuși că Don Eveno îi ia jos basmaua.

— N'am putut... unchiule...

— Ce n'ai putut? întrebă el cu blândețe.

Mikela răspunse încurcat; aiură. Doctorul își trase un scaun lângă divan și își puse mâna pe fruntea fierbinte a fetei. Stătù astfel un timp, apoi sună și porunci s'o culce în pat.

O săptămână întreagă ținură frigurile, și doctorul își uită de ceilalți bolnavi — pe cari îi căută mai mult din obișnuiță și milă — până întremă copila, cum îi zicea el nepoatei.

Pentru a o priveghea și mai bine în timpul însănătoșirii, o luă cu el la masă, și-i arătă atâta grije că o sperie.

Boala ar fi trebuit să'i mai mlădieze caracterul,

dar îngrijirile lui Don Eveno o turburau, și nu-i plăcea că-i da de muncă.

Intr'o seară unchiul o privi cu o căutătură serioasă și o întrebă :

— N'ai vrea să mergi acasă ?

Ea stătù o clipă pe gânduri și apoi răspunse :

— Ba da, s'o văd pe mama.

— Pe altcineva nimeni ?

— Și pe Elena.

Elena erà surioara ei.

— Pe altcineva nimeni ?

— Pe cine altul ? întrebă ea roșindu-se.

Don Eveno îi observă încurcătura și încrețit fruntea. Apoi zise rece :

— Până mai acum două luni v'ați scris unul altuia, precât știu. Acum ce socoți ?

— Eu ? Nu știu... îngână Mikela plecându-și capul.

Don Eveno o văzù clipind din gene și aproape să plângă. Oare din pricina dorului sau a ciudei că i se descoperise taina ?

In orice caz unchiul își luă hotărîrea.

— Peste câteva zile, zise el, o să fiu prin satul tău, și atunci o să vorbesc serios cu mama ta. Dacă dorești și ea n'are nimic împotrivă, se regulează toate în scurt timp. Ai să poți după aia să te întorci acasă și să-i vezi pe toți...

El zise astea cu un ton amar și plecă.

Mikela erà foarte necăjită. Se trânti pe divan, își ascunse obrazul în perne, și plângea și suspină.

Dece îi făcea asta unchiul ? Voiă să scape de ea ? Ce rău îi făcuse ?

Toată seara aceea nu mai fu în stare să lucreze nimic și fu și mai abătută când unchiul o vesti, la cină, că chiar a doua zi plecă la soră-sa.

— Dacă ai dar să-mi dai vreo însărcinare..

— N'am nimic ; multe închinăciuni, răspunse ea rece.

El o privi scrutător și se retrase curând, după ce poruncise lui Fidel ca în zori de zi să fie calul gata.

A doua zi Mikela fu cea dintâiu care veni jos ; nu văzù însă, ca deobicei, de cafea. Nu mult după ea veni și Don Eveno și ieși în curte.

— Fidel, zise el, știi ce ai azi de făcut.

— Da, domnule.

Neavând însă încredere în memoria slugii, repetă instrucțiunile sale și Mikelei.

— Să-l trimiți la munte și azi și mâine ; știe, două care de lemne.

Mikela știă foarte bine că Fidel trebuie să aducă zilele astea lemne din pădure.

— Când te întorci ? întrebă ea timid, sprijinită în ușă.

— Poimâine. Spune Mallenei să se grăbească, răspunse el nerăbdător, prinzându-și pintenii.

Mikela se duse, dar se întoarse numai decăt.

— Vine acù.. dar cafea nu iei de loc ?

— Ad'o aici !

El eră surexcitat, enervat. Până să aducă Mallena geamantănașul în care pusese cele necesare, Don Eveno, servit de nepoată-sa, își bău, în curte, cafeaua de dimineață.

Fidel anină geamantănașul de șea, o înjură cu glas tărișor pe Mallena și apoi tot bombănind, așteptă cu scărița în mână.

Dar Don Eveno se răsti la el :

— Fă-mi plăcerea și te cară din ochii mei !

Fidel rânji și se duse de deschise poarta, pe când doctorul se avântă ușor în șea. Mikela veni până la el și-l privi ca și când ar fi voit să-i

spună ceva — dar nu putu scoate din gură decât:

— Multe închinăciuni și călătorie bună!

Don Eveno nu răspunse nimic, dar pâlă când se plecă spre a trece sub bolta de piatră a porții.

— Cu Dumnezeu! zise Fidel.

«Iepurele înainte!» adăogă el în gând trântind poarta.

— Hai cu mine! îi zise Mikela.

— Incotro, signorina?

— Hai cu mine! repetă ea.

El o urmă foarte mirat. Dânsa ureă scara. Fidel mai fusese de câteva ori sus, și în fiecă dată holbă ochii la frumoasa casă a lui stăpănu-său.

Lumina se revărsă năbușită, prin ferestre mari, zugrăvite, pe treptele largi de marmoră; o liniște măreață domnea prin coridoarele înecate în umbră, și Fidel avea teamă să calce cu ghețele-i greoaie pe preșuri.

Mikela îl duse în sufragerie și încuiă ușa.

«Ce o fi vrând?» se gândi el cu nespusă mirare.

Mikela îl privi în obraz.

— Tu știi, îl întrebă ea repede, afară de șoseaua cea mare, mai duce în satul meu și șoseaua a veche?

— Da, signorina, zise el privind-o țintă.

Văzù că un obraz îi eră alb și celălalt roșu, și se gândi: Desigur c'a dormit pe cel roșu.

— N'ai fost tu niciodată acolo? întrebă Mikela cu vioiciune, sprijinindu-se cu putere de masă.

— Ba foarte des!

— Dacă mergi azi acolo, făr' să te vadă un-

chii, și ești tot azi înapoi, ai să vezi tu ce face pentru tine.

«Ce poate face ea pentru mine?» se gândi Fidel; în sinea sa era hotărât să facă drumul; întrebă totuși:

— Și cine o să aducă lemnele?

— Nu te îngriji de asta; spune-mi numai, vrei să mergi ori ba?

— Și slujnicile? mai întrebă el.

— Nu te îngriji nici de asta; dacă vrei să mergi, scoate iute iapa și pornește-o.

— La cine?

— Jură-mi mai întâiu că n'ai să spui nimic unchiului când s'o întoarce.

— Hi! asta-i lată rău! zise Fidel pocnind din degete. Curat, să-mi leg singur ștreangul de gât.

— O fi, dar... jură!

— Să nu mai ajung să-mi văd mama! zise el ridicând mâna.

Cu asta Mikela se liniști.

— Să mergi la noi acasă și să-i dai mamei o scrisoare, dar trebuie să fie acolo până nu sosește unchiul. Să nu te oprești dar nicăieri și mai ales pe la han să treci repede.

— Nici vorbă!

«Ce dracu o mai fi și asta?» cugetă Fidel când îi predete Mikela scrisoarea.

— Mă încred în tine, zise Mikela zâmbind, nu degeaba te-au botezat Fidel. Umblă dar repede. E o chestie foarte de seamă, și-mi faci un serviciu pe care nu-l voiu uita niciodată. O să vezi numai...

Fidel încălecă fără zăbavă. Era foarte mișcat că Mikela îi arată atâta încredere, și-și puse în gând să facă întocmai după placul ei.

— Vezi numai de nu te oprî la han, îl sfătui

Mikela înc'odată. Dacă te întâlnești cu unchiu, va fi vai și amar de tine!

— Fii pe pace, mă feresc eu de el.

Și porni în galop. În clipa asta o paloare acoperi obrazii Mikelei și un tremur îi trecu prin tot corpul.

Ea trimise slujnicile la spălat și se așeză în curte, cu un lucru de mână, hotărâtă a nu se interesă de nimic toată ziua. Gândurile îi alunecau în două direcțiuni diferite: aci urmăreau pasul domol al unui cal, aci galopul amețitor al celuilalt. Adesea însă i se părea că amândoi s'au întâlnit, și atunci un fior rece o scutură din cap până în picioare. Astfel trecu ziua în liniște deplină, care, în fond, însă, ascundeă o vie încordare.

* * *

Pe seară Fidel se întoarse înapoi așa de vreme că Mikela se speria.

— Întâmplatu-s'a ceva? îl întrebă ea cu fața palidă.

— Nimic! răspunse rândașul, luând șeaua de pe iapă.

În semi-întunericul ce domniă, Mikela nu observă că ochii lui Fidel aveau o privire turburată.

— Am... am dat scrisoarea.

— Sunt toți sănătoși?

— Nici vorbă! Mama a voit să mă oprească la masă, dar am plecat numai decât, pricepi doară!

— Negreșit. Și ți-o fi foame acu?

— Nu prea.

După ce-l mai întrebă de una și de alta, Mikela se liniști și întinse sfios lui Fidel două patace.

— Mie? zise rândașul. Nu vreau nimic! Ferescă sfântul!

După câteva îndemnuri ale fetei, luă cu curaj monezile și nu obiectă nimic când ea zise:

— Dacă ai vreodată nevoie de mine, nu sta mult pe gânduri.

Lacururile însă stăteau așa: Când Fidel se apropiase de han, simțise o poftă de neînvins de a trage pe gât o dușcă. Să intru — să nu intru? O fi trecut domnu — n'o fi trecut? E aici — nu e aici?

Astea îi treceau prin cap pe când străbătea pădurea. La vederea șoselei voi să apuce pe altă cale, dar gândul rău îl îndemnă: «Și du-te, omule, de bea un vinișor! Nu e stăpân-tău acolo, a plecat. Du-te și bea, și după aia îți vezi de drum».

Și astfel ajunse la poarta hanului. Niște femei vindeau acolo găini, vin și fructe. Fidel voiă să bea călare o jumătate litră de vin și să-și cumpere un sfert de pâine.

— Hei, țafo, strigă în poartă, țață Măriuco, ia vino încoa?

— Ce-i asta! se auzi o voce de bărbat, și un domn ieși din casă.

Fidel îngălbeni de spaimă, căci în față îi sta Don Eveno.

— Ce însemnează asta? se răsti doctorul. Ce cauți aici? Cine te-a trimis?

Și așa se făcu că Fidel predete lui stăpân' său scrisoarea Mikelei.

— Bine! zise Don Eveno cu un accent răgușit. N'ai să suflă o vorbă că m'ai întâlnit. Și vai de pielea ta dacă iei vreun ban dela Mikela!

— Cum se poate să iau!? îl asigură Fidel.

Dar el găsi foarte nemerit să ia cele două patace, legănându-se cu speranța ca, la altă ocazie, să capete și mai mult.

— Tot trebuie să-i spun c'am fost! filozofă el.

Pentru întâia oară ea îi zicea pe nume, tutuindu'l, și el se înfioră de fericire.

— Dar acum, acum ne înțelegem? întrebă el zâmbind.

Ea își sprijini capul pe umărul lui, și, în crepuscului ce se urcă la orizont, i se părură doctorului că apare o auroră luminoasă: era însfârșit soarele care răsărea și pentru el!

O noapte înfiorătoare

Să tot fi fost unsprezece când se trezi micuța Gabina. Se află singură-singurică în marele pat, în întuneric; mama nu era lângă dânsa.

Nu se întâmplase încă niciodată asta și Gabinei i se făcù frică.

— Mamă..... mămișo, zise ea încet — dar nu primi nici un răspuns.

Afară șueră vântul și ploaia izbiă în ferestre.

Altfel Gabina ar fi adormit iarăși, dar, pe vremea aceea oribilă, îi era inima strânsă.

Se ridică în picioare și își chemă din nou mama dar nimeni nu-i răspunse. Atunci se hotărî să meargă jos în bucătărie spre a o aduce de acolo.

Își căută în întuneric hainele și, de cum le găsi, se îmbracă așa cum putu și se îndreptă spre scară. Dar ușa era încuiată, și Gabina se sperie așa de tare că se culcă din nou, ascunzându-și fața în perne și plângând.

Deodată își aminti că în odaia de alături e un mic antreaș dela care duce în curte o scară sub

care se află ușa bucătăriei. Se strecură atunci în odăiță, deschise ușa și coborî scara de piatră cu toată ploaia torențială și vântul ghețos ce suflă.

Tremură de frică și frig, dar într'o clipă fu sub scară, ferită de ploaie, și deadreptul în fața ușii bucătăriei. Eră și asta încuiată, dar Gabina văzută prin crăpătura ușii, lumina focului din vatră.

Se ghemui la pământ și privi prin crăpătură.

Bunicul și cei doi unchi se întorseseră acasă și stăteau în jurul vetrei, trei bărbați voinici, oacheși, ale căror haine învechite, murdare, grăiau de o viață sărăcăcioasă, dusă într'o neconținută muncă obositoare, și ai căror ochi întunecoși scânteiau de porniri sombre.

Mama Gabinei, Simona, o femeie frumoasă, de tip arab, sta pe jos, ținându-și genunchii cu mâinile.

Niciodată n'o văzuse Gabina așa galbenă și posomorită, deși eră întotdeauna palidă și tristă, și niciodată ochii ei negri n'avuseseră așa scânteeri, priviri așa de crunte.

Ceeace însă atrase îndeosebi atenția Gabinei și o ținea afară ca pironită, fu figura unui străin care deasemenea ședeă lângă vatră, strâs legat de scaunul cel vechiu care întotdeauna sta în colț, de care nimeni nu se atingeă și la care Simona se uită adesea cu o privire întunecoasă.

Nu'l văzuse Gabina pe omul ăsta niciodată, cu toate că purtă costumul satului; îl privi curioasă și se întrebă cine o fi și pentru ce eră acolo legat și în mijlocul nopții.

Eră un bărbat frumos, ca de vreo patruzeci de ani, cu păr roșcat, buclat, ochi vii, căprui, și o superbă barbă roșie ce-i cădeă peste piept. O expresie de mare spaimă îi desfigură obrazul și pe fruntea-i sclipiau broboane de sudoare.

Gabina, firește, nu pricepù nimic din toate astea, dar atâta înțelese că colo înăuntru, în mohorîta bucătărie luminată de focul din vatră și lampa atârnată deasupra vetrei, se petrecea ceva ciudat, misterios; și, neputînd găsi nici o lămurire și nici îndrăznind să bată, rămase uimită și nemișcată după ușă, cu fruntea încrețită lipită de crăpătură, cu ochii ei căprii — ce semănau cu al omului legat de scaun — mari deschiși.

Vîntul ghețos năvăliă asupra ei, picioarele și întregul ei corp erau acoperite de zăpadă, și tremurà toată de frig.

* * *

— Elias, Elias! zise tatăl Simonei, în zadar strigi după ajutor. Nimeni nu vine și viscolul acopere strigătele tale. Nimeni nu vine! Trebuie să mori, aci, legat de scaunul pe care ședeai în fiecare seară, acum zece ani, ticălosule! În fiecare seară, ca logodnic al fetei mele... pe scaunul pe care l-am păstrat zece ani de zile, care te așteptă pe tine și pe care-l vom aruncă în foc, pătat de sângele tău mizerabil...

— Apără-te! zise Simona încruntată. Dacă nu te dezvinovățești de purtarea ta lașă, o să ai o moarte îngrozitoare. Apără-te, desvinovățește-te — și totul se va isprăvi cu o descărcătură de pușcă. De nu, apoi vai de sufletul tău!

— Tu vorbești așa? răspunse Elias. Tu care păreai numai dragoste și bunătate?

— Te urăsc! M'ai necinstit; tu care erai logodnicul meu, viața mea, m'ai înșelat, m'ai dus la peire. Durerea a ucis în mine orice simțimânt omenesc: te urăsc și de zece ani nu visez decât răzbunare. Ce e spaima prin care treci tu în nop-

tea asta, lașule, față de ceeace am suferit eu? Te urăsc și eu i-am îndemnat pe ai mei la răzbunare.

— Ucideți-mă atunci! murmură Elias. Dar gândiți-vă că există o conștiință... un D-zeu.

— Cu conștiința noastră și cu D-zeu ne-om împacă noi! zise Tanu, unul din frați, cu un surâs crud, sălbatic, ce-i scoase la iveală dinții lui albi, tari ca de fiară.

— Conștiință și D-zeu!... exclamă Simona repezindu-se ca o viperă. Avut-ai tu una? Gânditu-te-ai tu la D-zeu?...

Elias lăsă capul în jos.

— În numele fiicei noastre! zise el apoi.

— Știi dară că am o fiică?

— Știu, și, dacă vrei, o voiu recunoaște. O iau cu mine și va fi într'o zi bogată, căci m'am îmbogățit și cu cealaltă n'am nici un copil..

— Ai haz! zise Pietro, celalt frate. Păi n'ai înțeles odată că n'o să mai ieși d'aci, nici viu, nici mort?

Iși dezmierdă țeava puștii ce-o ținea pe genuchi și adăogă, cu o crudă limpezime:

— Eu o să teucid, eu care ți-am fost prieten, eu care te-am adus în casa asta în care ai lăsat, în urma ta, nenorocire și necinste. Eu te voiu omorî și îngropă, șarpe mizerabil, laș! Cu cine credeai tu c'ai deaface, cu cine? Famllia noastră a răzbunat în totdeauna injuriile suferite și după ce te-am pândit zece ani prin toate localitățile Barbagiei, prin toate văgăunile și munții acoperiți de zăpadă, astă noapte vom spăla cu sângele tău pata cu care ne-ai mânjit numele.

— Simona, Simona! șopti prizonierul, privind-o rugător. Fiica noastră...

— Taci, nu-i zi pe nume! E copilul păcatului,

dar curată ca zăpada. O mânjești rostindu-i numele, căci ești un mizerabil, un om fără cinste! Nu-i ești nimic ei! Tatăl ei e D-zeu!...

— Tu n'o iubești, Simona! Dac'o iubești, nu'mi luă viața!...

Un fulger clipi în ochii întunecați ai tinerei femei.

— O iubesc mai mult ca orice pe lumea asta și trăesc numai pentru ea. Dacă n'ar mai există, totul s'ar prăbuși în jurul meu și aș fi cea mai nenorocită dintre femei. De o iubesc? Pe fata mea! pe biata mea fetiță! Îți spun încă odată: nu-i roști numele, căci gândul la dânsa îmi mărește ura împotriva ta și setea de răzbunare. Abia de aștept clipa când să te văd sub pământ, pentru că să-i pot spune, fără să roșesc, când m'o întrebă de tatăl ei: e mort!

— E hotărât dar! strigă Elias. Omorâți-mă atunci! Vedeți bine că sunt pregătit. Nu sunt laș, cum credeți voi, și, dac'am lipsit, n'a fost vina mea, și întâmplarea și voința Domnului. Haide, omorâți-mă!

O clipă domni tăcere. Așoi Simona zise:

— Arată-ne atunci de ce m'ai părăsit, după doi ani de dragoste aprinsă. Nu cred să fi uitat că eram mamă și trebuia să ne căsătorim. Ai plecat la Nuoro pentru a vinde acolo produsele moșiei tale și a'mi cumpăra verigheta și beteala... Aveai să te întorci până în patru-cinci zile și te-ai despărțit de mine în lacrimi... și acum sunt zece ani trecuți, zece ani plini de zbuțum, lacrimi și ură și totuși par'că a fost ieri... Nu te întorșezi, iar peste o lună aflai că te-ai însurat cu o fată din Fonni... Vorbește acū dacă ai vreo scuză, scapi cu o singură descărcătură de pușcă; altfel, pe cât e de adevărat că există un D-zeu,

pe cât e de adevărat că stai colea legat, te ardem de viu!

Un fior trecu prin Elias la accentul cu care Simona rosti acestea. Totuși, se stăpâni și răspunse rece:

— Nu mă tem nici de foc, nici de glonte; totuși o să vă spun ce a fost. N'a fost vina mea, v'am spus, ci voința Domnului. Ascultați dar!

«Da, sunt zece ani și e par'că ieri. Am plecat și mă gândiam numai la tine și la traiul nostru în viitor... dar D-zeu a voit-o altfel. Mai erau două ceasuri până la Fonni unde avea de gând să înoptez, ca dimineața să'mi urmez drumul spre Nuoco, când începù să ningă. Nu mă sinchisii de asta, fiind obișnuit cu toate asprimile vremii și mergeam pe jos, pe poteca repede, prin râpă, lângă calul meu încărcat cu poveri.

«Vântul îmi azvârlia zăpada în obraz, fulgii se aninau de haină, de gene, de buzele mele. Peste puțin mantaua mea era toată albă, desagii, șoldurile calului, totul, totul...

«Poteca dispărù sub zăpadă, dar socotiam că cunosc bine drumul și pășiam în tihnă mai departe. Vântul urlă cu turbare prin munți și noaptea se coboră; dar ningeà neconținut. Tot mai sus se îngămădeà zăpada și nu întâlneam nici un suflet viețuitor. Eram singur în pustietatea sălbatică, ud până la piele, împreună cu bietul meu cal, care abia de mai umblă. Incepui să pierd curajul, temându-mă să nu fi rătăcit, căci tot nu dam de Fonni. Înainte de a fi început să ningă, nimerisem într'o stână, al cărei cioban mă rugase să mân la el peste noapte, fiindcă prevedeà viscolul. Acum deznădăjduit de a mai ajunge la Fonni, mă hotărîi să mă înapoiez la dânsul și fiindu-mi cu neputință de a mai merge

pe jos, voi să mă urc pe cal. Dar sărmanul animal
era mai istovit decât mine, așa că-l descărcai
pe toate poverile și le ascunsei, cum putui mai
târziu, la rădăcina unui pom, în speranța de a le
regăsi acolo a doua zi. Apoi încălecai. «Înainte!»
bietului căluț, «astă noapte ne-om odihni
pe voi de vale și mâine soarele va răsări din
tău și vom porni spre Fonni».

«Merșerăm cum merșerăm o bucată; dar deo-
dată calul se opri. Il îmboldii, îl mângâiai, îl bă-
tăi — degeaba; nu se mișcă. Trebui să desca-
lec, să merg pe jos mai departe și să trag pe
bietul animal după mine.

«Ce noapte îngrozitoare! Vântul se mai po-
tolise, dar ningeă într'una. O lumină palidă, albă,
îmi ajută să mă feresc de prăpastie. Incetul cu
incetul însă ochii mi se împăejeniră, picioarele
și tot trupul mi se înțepeniră. Și nici o lumină
nu se arătă, nici o voce omenească nu răsună
prin groaznica singurătate.

«În dreapta și în stânga se înălțau creștetele
albe ale munților; în spatele meu se urcă o ceață
deasă, iar în fața mea se întindea o prăpastie.
De sigur că nu mă aflam pe aceeași cărare pe
care umblasem înainte și coliba ciobanului nu
mai ieșea la iveală, fiindcă mă rătăcisem. Ah!
dece nu mersesem mai bine înainte? Poate că
Fonni nici nu era departe de locul de unde mă
întorsesem...

«Puterile mă părăsiau. După o jumătate de
ceas de mers obositor, fără folos, ceața puse
stăpânire pe cuprins, răpindu-mi ultima licărire
de lumină. Nu mai vedeam nimic, și ceea ce se
întâmplă cu ochii se întâmplă și cu mintea mea.
«Căzui în zăpadă, îmi încredințai sufletul Dom-
nului și mă gândii, în ultimul moment, la Simona!»...

Elias tăcù o clipă, ca încătușat de amintirea acelei nopți înfricoșătoare ; poate c'o asemănă cu și mai înfricoșătoarea noapte prin care treceă acum.

— Mai departe! zise Simona.

Dar glasul ei nu mai erà aspru, privirile îi erau ațintite în pământ și de pe trăsăturile ei dispărea cu încetul expresia de cruzime. Elias băgă de seamă schimbarea și o rază de speranță îi năvăli în suflet.

— Când mi-am revenit în fire, continuă el, erà ziua mare. Stam culcat într'un pat călduros, într'o bucătărie mare ; în mijlocul vetrei ardeă un foc vesel. După mulțimea de vase ce se aflau în bucătărie, îmi dădui cu gândul că mă aflu în casa unor oameni cu stare. O fată, în costum fonnic, roboteă pe la vatră. Eram oare în Fonni ?

«Cum de ajunseseam acolo ? Cine mă scăpase ?..»

«Ce deosebire între starea mea de acum și cea de peste noapte : între patul de zăpadă, — sub cerul întunecat, cu moartea alături — și patul călduros, în care mă trezii și fata cea frumoasă pe lângă mine, care poate așteptă întoarcerea mea la viață !

«Da, într'adevăr, o fată frumoasă ! Când se apropiă de mine, mă întrebai dacă nu e cumva vreo vedenie. Niciodată nu văzusem o asemenea frumusețe, afară doar de icoana Sfintei noastre fecioare din zilele de sărbătoare...»

Ochii Simonei recăpătară aceeași expresie sombră, sălbatică, de mai înainte, căci ea ghici că frumoasa fată din Fonni e femeia care'i răpise întreaga fericire.

«— Cum te simți ? mă întrebă fata pipăindu-mi pulsul. Și cum te chiamă ?

«— Dar pe tine ? întrebai cu o voce răgușită. Unde sunt ?

«— In casa mea. Mă cheamă Cosema. Te-a găsit pe jumătate mort în zăpadă argatul meu care tocmai treceà pe acolo. Te-a suit pe cal și te-a adus încoa. Ești în Fonni, aci, știi asta? După multă trudă, ți-ai venit azi dimineață în simțiri, dar a urmat îndată un acces de friguri, așa că n'am putut afla cine ești. După îmbrăcăminte, pari să fii din A.»

«I-am povestit atunci ce mi s'a întâmplat și n'am ascuns nici motivul călătoriei mele și nici apropiata mea căsătorie cu Simona.

«— Trebuie să fii tare sărac dacă-i nevoie să faci o asemenea călătorie pentru a cumpără un mel! zise Cosema, privindu-mă compătimitor cu ochii ei mari, negri.

«— Nu, răspunsei eu, nu sunt așa de sărac! Am o grădină de castani, care-mi produce în fiecare toamnă o bună recoltă, și brațe harnice. Dar trebuie din când în când să merg la Nuoro spre a-mi vinde produsele. Am și un cărucior și boi, și calul și casa... Nu, nu sunt sărac. Și o să-mi aducă și Simona ceva...»

«Vorbirăm astfel ca doi prieteni cari ne-am cunoaște de cine știe când. Cosema îmi spuse că e orfană și că are o moșie mare. Tutorele ei murise nu de mult, și acum dânsa administră totul singură; aveà o slujnică și doi argați, casa, o grădină mare, un islaz și mite multe.

«Voi să mă ridic, dar ea nu mă lasă, zicând că doctorul pe care'l chemase peste noapte poruncise ca nici să plec; și nici să mă scol. Rămăsei dar locului. Peppa, slujnica, îmi aduse o farfurie cu supă și-mi repetă și ea tot ce-mi spusese stăpână-sa.

«Intr'adevăr, nici nu trecù mult și iar mă apucară frigurile, și o săptămână întregă plutii între

viață și moarte. Când îmi veniam în fire o rugam pe Cosema să trimeată vești Simonei, ca să nu se îngrijiască de zăbava mea; ea îmi făgăduia întotdeauna și mă tot ruga să stau liniștit. Mă gândiam întotdeauna la Simona, dar ochii mei o vedeau pe Cosema, pe frumoasa Cosema, care umblă încetișor prin bucătărie plecându-se uneori peste patul meu, punându-și mâna rece pe fruntea mea fierbinte, și stând noapți întregi de veghe lângă mine.

«Îngrijirea asta duioasă trezi în mine adâncă recunoștință, dar și amărăciune îndoită de nepăsarea de neînțeles a Simonei, logodnica mea, dela care n'aveam nici o știre, pe când eu zăceam pe pragul morții.

«După o săptămână îmi fu mai bine și doctorul zise că peste opt zile voi putea să mă înapoiez în satul meu.

«Și iată că într'o noapte auzii ușa bucătăriei deschizându-se ușor. La lumina slabă a focului din vatră, acoperit de cenușă, îmi părură că zăresc pe Peppa. Mă prefăcui că dorm, privind însă printre pleoapele pe jumătate închise. Dar nu era Peppa, ci Cosema. Ea se apropiă de patul meu și mă privi lung. Ce vroia? De ce mă privia așa?

«Deodată se aplecă peste mine și mă sărută. Tresării, iar ea se retrase încet, se așeză lângă vatră și-și culcă capul în mâni. Imi părea că plânge. Ce să fie asta? Să se fi îndrăgostit de mine, așa de repede, și încă de un străin, care, pe lângă asta era și logodit cu alta?

«A doua zi veni palidă, cu ochii roșii; dar nu-i spusei nimic. Cum ieși din bucătărie, mă sculai de mă îmbrăcai, și, când ea intra iarăși, îi zisei că vreau să plec.

«— Ai dreptate, răspuse ea rece. Te-am tratat atât de rău că n'ai răbdare să mai aștepti.

«— Ferească sfântul! protestai eu. Ai făcut mai mult pentru mine decât meritam. Mi-ai scăpat viața și n'am s'o uit asta niciodată. Dar nu vreau să-ți mai fi povară. Ei cum, Cosema, mă socoți așa de rău? Eu nici nu știu ce aş face ca să-ți arăt recunoștința mea. Poți cere dela mine ce vrei și sunt gata s'o fac...»

«Abia zisei aceste cuvinte și mă și căii, căci văzui ochii Cosemei lucind de bucurie.

«— Rămâi atunci aci, zise ea, până te faci sănătos».

«Rămăsei. Dar nu eram liniștit. Mă temeam că, la urmă, o să cad, oricât mă împotriviam. Zadarnic mă gândiam la Simona, la starea în care se află, la sfânta mea făgăduință... În fața mea, eră Cosema căreia îi datoram atâta și care venia în fiecare noapte să mă sărute...

«Spre a pune odată capăt la toate astea, îi luai într'o noapte mâna și o întrebai cu asprime:

«— Cosema, ce însemnează asta?»

«Ea căzù în genunchi, își ascunse obrazul în mâini și șopti: Te iubesc!

«Mă speriai, dar îi răspunsei: Tu știi bine că sânt însurat.

«— Nu e adevărat. Știu totul. Știu că ești logodit, dar și ce vorbește tot satul, că nu ești tu singurul ei iubit...

«— Cosema! strigai. N-o bârfi!

«— Eu nu spun decât ce am auzit».

«li cerui lămuriri și ea îmi spuse atât de multe că nu mă mai îndoii că Simona mă înșelase».

— Mizerabila! strigă Simona.

Dar Tanu, fratele ei, zâmbi neîncrezător zise lui Elias :

— Hait, scurteaz'o!

— Așa o să și fac. O crezui pe cuvânt, măsei la dânsa și peste două zile veni un prede ne cunună în ascuns. În acelaș timp urmaștrigările și, după trei săptămâni, eram unit prin lege cu Cosema, și când, mai apoi, mi-a revenit în fire și văzui lămurit ceea ce făcuse când mă încredințaiu că cele spuse asupra Sonei fuseseră numai bârfeli, eră prea târziu

* * *

— Și de unde sântem noi siguri că toată povestea asta nu-i decât un basm? observă Tanu. Elias își lăsă capul pe piept, orice speranță pieri. Pe fețele judecătorilor săi, pe cari nu putuse mișcă cu cuvintele sale, citi condamnarea

— E adevărat, zise el, nimeni nu mă poate apăra...

Se uită la Simona, dar ea îi ocoli privirea. Dar chiar s-o fi voit, dânsa tot nu l-ar mai fi putut scăpa.

— Trebuie să mori! decise tatăl.

Soarta lui Elias eră hotărâtă: n'avea să iasă viu din casa în care, acum zece ani, trăise clipe atât de fericite și pe care o necinstise.

Și de altfel, acum eră vorba, pentru ei înșiși, de viață și de moarte; dac'ar iertă pe Elias, aduceau asupra lor prăpădul, căci, bogat și cu trecere cum eră, desigur c'avea să și răzune de noaptea asta grozavă. Trebulă dar să moară.

Nici o șovăire, nici o teamă nu înmlădiă acele suflete înăsprite al căror D-zeu eră ura și a căror religie eră răzbunarea.

La aceeași vatră juraseră să spele în sânge rana suferită, și, după o așteptare de luni și ani de zile sunase în sfârșit ceasul dorit.

— Pleacă! zise Pietro Simonei.

— Nu, stau pân'la urmă! răspunse femeia cu o voce fermă.

Pietro își ridică pușca... și ținti pe Elias, dar în clipa când să apese cocoșul, se auzi de după ușă un zgomot răsunător, dar scurt.

Speriați, se uitară unul la altul, și Pietro își mășcă în jos pușca. Ce fu asta? Fuseseră surprinși? Simona însă sări deodată în sus și țipând îngrozită: «Gabina, Gabina!» se repezi la ușă de

o deschise. Micuța zăcea la pământ, nemișcată. — Copila mea! Gabina! strigă Simona, luând-o în brațe și ducând-o la vatră.

Văzând ochii închiși și fața desfigurată a micuței, o crezută moartă. Rupse de pe ea hainele ude, se căzni să'i încălzească trupșorul rece și o desmierdă, în prada unui plâns desnădăjduit.

Tanu și Pietro se priveau nedumeriți. Desigur că micuța văzuse și auzise totul. Ce eră de făcut?...

Elias tăcea și se uită, într'o disperare mută, la copila sa: să fie oare cu adevărat moartă?

Bătrânul Zio Tottoi însă zâmbea cu amărăciune; își zicea că eră mâna Domnului care-i pedepsiă sau, cel puțin, îi prevestiă, și se făcu lumină în sufletul lui. El luă pe Gabina din poala mamei, o puse pe brațele lui Tanu și-i porunci:

— Du-o sus de o culcă... și tu, Pietro, aleargă după doctor.

— Tată, esclamă tânărul, arătând pe Elias, pe când Tanu ducea sus pe copilă, călăuzit de Simona care'i lumină drumul.

— Du-te! răspunse bătrânul. Du-te! îți spun
n'o să se întâmple nimic.

Increzător în tatăl său, Pietro își sprijini pușca
de perete și plecă.

Apoi Zio Tottoi se apropie de ușe și strigă:

— Simona; Simona! vino jos!...

Femeia veni imediat.

— Simona, zise tatăl încet și grav, Domnul
a văzut totul. E mâna Domnului... Simona!...

Ea înțelese. Sta nemișcată, mută, cu ochii pi-
roniți asupra lui Elias, ochi mari, arzători, care
grăiau de o luptă sufletească.

— E mâna Domnului! repetă bătrânul.

Atunci Simona se repezi la Elias și-i desfăcu
legăturile; apoi îl luă de mână, îl duse în curte
deschise poarta învechită, îl împinse afară și zise:

— Du-te și gândește-te la fata ta!

Și stătù locului până pașii lui amuțiră în de-
părtare.